

Overweging 2015 01 11

Geliefd

Lezingen: Jesaja 55, 1-11; Handelingen 19, 1-7; Marcus 1, 9-11.

Er wordt niet zelden wat anekdotisch omgesprongen met een uitspraak in de tekst van de Handelingen die we hebben gelezen. De uitspraak namelijk dat de Efeziërs niet eens weten dat er zoiets als de heilige Geest bestaat. Het wordt dan gezien als een verregaande vorm van geloofsnaïveteit. Hoe kun je nou geloven in Jezus en geen weet hebben van de heilige Geest? Wel, dat kan heel goed. Niet alleen toen, maar ook nu nog. We hebben kennelijk wat moeite met die geest. Waarschijnlijk omdat die zo ongrijpbaar is. Iedereen weet wel wat er met geest wordt bedoeld, maar wanneer we het moeten definiëren, vinden we dat erg moeilijk. Voor Paulus is de gave en het ontvangen van de geest onderdeel van de doop als initiatie in de gemeenschap van Christus.

Misschien verbaast het ons dat er in Handelingen sprake is van verschillende dopen. Wij kennen maar één doop, de doop in Christus in de Naam van de drieëne God, Vader+Zoon en+heilige Geest. Maar in de prille kerk had dit sacrament zich nog niet helemaal uitgekristalliseerd. Ook was het kennelijk nog niet verbreid onder alle gelovigen en predikers.

Men kende blijkbaar wel de doop die Johannes preekte, maar nog niet de betekenis van de doop in Christus. Met de reeds lang bestaande onderdompeling tot reiniging hebben we nu drie elementen die een rol spelen bij de doop.

Binnen de Joodse traditie bestond al zeer lange tijd de onderdompeling als teken van rituele reiniging. Oude tekstlagen spreken daar al van. Ieder die door welke oorzaak dan ook, door contact met bloed, een dode, een huidziekte of anderszins onrein was geweest diende zich door onderdompeling te reinigen alvorens de plaats in de gewone of liturgische gemeenschap in te kunnen nemen. Bij orthodoxe synagogen bevinden zich nog steeds mikwa's voor rituele reiniging. Het is niet onwaarschijnlijk dat de oude doopbaden waarin doopleerlingen naakt afdaalden om er aan de andere kant weer uit op te staan en met een wit kleed bekleed te worden, voortkomen uit die mikwes.

De rituele reinigingen konden en moesten in een aantal gevallen (bv na menstruatie) veelvuldig herhaald worden. Het is een ritueel dat niet per se ook een innerlijke betekenis of werking heeft. Johannes de Doper wilde kennelijk meer de diepte en de reiniging ook een innerlijke betekenis geven, of teruggeven. Innerlijke zuiverheid kan niet zonder bekering. Het uiterlijk ritueel, de onderdompeling, dat Johannes hanteert, wil oproepen tot innerlijke omkering, tot herstel van de relatie met God. Dit doopsel van reiniging van zonden en van bekering kende Apollos, die vóór Paulus in Efeze had gepredikt. Paulus gaat in de verkondiging van zijn doop in Christus nog een stap verder. Hij bouwt voort op de verkondiging van Johannes de Doper die Jezus aanwijst al degene die na hem komt en groter is dan hij en die zal dopen met heilige Geest. Bekering is een aanzet tot levensvernieuwing, maar de transformatie komt van de Geest. Die leert ons te leven als nieuwe mensen. De doop is voor ons niet alleen reiniging van zonden, maar een opname in het lichaam van Christus, levend in zijn geest, delend in de belofte van zijn verrijzenis. We worden er in theologische zin andere mensen van. Wanneer we ons dat werkelijk bewust zijn, of gaande weg in ons leven bewust worden, worden we er ook daadwerkelijk andere mensen van. Onze persoonlijke identiteit wordt uitgebouwd naar Christus toe. Niet Jantje of Marietje, maar Jantje Christus, Marietje Christus. Zowel het een als het ander is een vrucht van de Geest. Het ritueel van de doop tekent zich af: onderdompeling, handoplegging en gebed, zalving als teken van de geest van Christus.

En hoe zit het dan met de doop van Jezus? Hij wordt toch niet in Christus gedoopt? Voor Jezus is het anders. Het gaat niet om de doop van bekering die de Doper predikt en bedient. De doop van Jezus is een teken en een openbaring. Het staat in de rij van de

openbaringen met zijn geboorte, de besnijdenis, de aanbidding door de wijzen, en de opdracht in de tempel. Bij zijn doop openbaart de Geest Hem als de zoon van God. Het kindschap van het volk komt in Hem aan het licht. Hij vervult het eeuwige woord. Hij is het vervulde woord van God.

Hij dompelt zich onder in het water van het sterfelijk leven, om dat leven te heiligen met onsterfelijkheid. Op vroege afbeeldingen van de doop van Jezus wordt hij zeer menselijk afgebeeld. Dat is belangrijk dat dat benadrukt wordt. Later is het allemaal bedekter. Alleen als mens kan Hij immers ons mens-zijn transformeren. Door ons mens-zijn ten volle op zich te nemen kan Hij ons mens-zijn opnemen in zijn goddelijk bestaan. In zijn doop geeft Hij ons het geschenk van zijn leven, een leven dat vanuit de hemel wordt gezegend. Door de doop delen wij in het kindschap van Christus. We worden bevestigd als zonen en als dochters. Dat betekent niet dat wie niet gedoopt zijn verloren zouden gaan. Het betekent wel dat wij die gedoopt zijn in Christus onze identiteit ontlenen aan Hem. Wij zijn deel van zijn Lichaam.

Door deze lezing van Jesaja bij de doop te betrekken komen er nog twee elementen bij. In de eerste verzen klinkt de oproep om te komen drinken en eten. Van het voedsel dat werkelijk verzadigt en van het water dat werkelijk de dorst lest. Het wordt gegeven om niet, gratis, uit genade aan allen die hongeren en dorsten naar waarlijk leven. De ouden zouden onder dit voedsel en water de woorden van de Thora verstaan. En ook wij zien in de woorden van de Schrift woorden van eeuwig leven. Maar in relatie met de doop kunnen we maar moeilijk niet de associatie leggen met het brood en de wijn van de eucharistie. Doop, zalving en eucharistie horen immers onlosmakelijk bij elkaar. Door de doop opgenomen in het lichaam van Christus voeden we ons met zijn lichaam en zijn bloed. In de eucharistie worden we het lichaam van Christus door de Geest die ons onderricht en samenbrengt.

We zien dat alles in elkaar grijpt tot een dynamisch leven schenkend verband. Christus is het woord dat van God is uitgegaan in de wereld om dat woord te vervullen. Opdat het niet ijdel terugkere tot de Eeuwige, maar doet wat het uitzegt. Het is een woord dat liefde en leven betekent. En het gaat door de wereld als een bedelaar, smekend om gesproken en gedaan te worden. Het woord heeft mensen nodig om tot vervulling te komen. Daartoe worden we gezalfd met zijn Geest, opdat wij die in Christus leven, zijn levend woord mogen worden. Die heilige Geest die doet leven in nauwe verbondenheid met God en met mensen ten dienste van de wereld. Om daarin liefde en leven te bevorderen.

Dat is dus geen geest die oproept tot een onzalige oorlog die alleen maar frauduleus heilig wordt genoemd. Heilige oorlog lijkt me sowieso een contradictie. Geen kwade geest, geen zelfzuchtige geest, geen verdorven geest, maar een geest die het leven heiligt en respecteert.

Onze wereld heeft nood aan mensen die andere wegen vinden dan de gebruikelijke van competitie en uitsluiting. Heeft andere woorden nodig dan haat en minachting. Andere daden dan moord en ontvoering.

Mogen we de Heer bidden dat Hij zich vinden laat en dichtbij is. Dat Hij ons de kracht van zijn Geest geeft om de moeilijkheden waar onze wereld mee te maken heeft tegemoet te treden op een manier die bijdraagt aan een duurzame vrede. Maar ook dat we een helder zicht houden op de wereld en ons niet laten verblinden. Onze wereld draagt immers ook het teken van Gods trouw. Dat machthebbers en financiers die belang hebben bij conflicten tot inzicht komen. Het heil dat ons met name in Jesaja voor ogen wordt gesteld betreft alle volken. Een visioen waarin mensen en volken geen vreemden zijn voor elkaar, maar elkaar naderen en opzoeken. Mogen wij in ieder geval in onze eigen directe omgeving zo leven dat we getuigen zijn van ons geloof in een betere wereld, dat we het

woord van de Eeuwige in navolging van Christus tot vervulling brengen. Een woord van vrede voor iedere mens. Amen